

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci **starostlivosti súdu o maloletých P.**, narodeného X. a L., narodeného X., bývajúcich v N., zastúpených opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v Prievidzi, deti matky M., bývajúcej v N., a otca P., bývajúceho v O., o návrhoch otca na úpravu styku a zmenu výchovného prostredia detí, vedenej na Okresnom súde Prievidza pod sp. zn. 13 P 317/2007, na dovolanie matky, zastúpenej JUDr. E., advokátom so sídlom v B., proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne zo 4. septembra 2008 sp. zn. 4 CoP 43/2008, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **o d m i e t a .**

Účastníkom nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Prievidza rozsudkom z 29. apríla 2008 č.k. 13 P 317/2007-210 zmenil rozsudok Okresného súdu Topoľčany zo 6. februára 2004 č.k. 6 C 8/2004-20 v časti o výchovnom prostredí maloletého P. a L. (ďalej len „maloleté deti“ alebo „maloletí“) tak, že maloleté deti zveril do osobnej starostlivosti otca. Matke uložil povinnosť platiť na ne výživné po 750 Sk otcovi mesačne vždy vopred, najneskôr do 5. dňa v mesiaci. Súd prvého stupňa ďalej upravil styk matky s maloletými deťmi; určil, že matka je oprávnená stretávať sa s nimi každý víkend v párnom týždni, a to tak, že v piatok o 16.00 hod. vyzdvihne deti pred bytom otca a vráti ich otcovi späť v nedeľu o 17.00 hod. pred jeho bytom. Otcovi uložil povinnosť pripraviť maloleté deti na styk s matkou a styk s nimi matke umožniť. Súd vychádzal z výsledkov vykonaného dokazovania, ktorými mal preukázané, že v súčasnej dobe lepšiu záruku na výchovu a opateru maloletých detí dáva otec tak z hľadiska spôsobu života, osobnostných a charakterových vlastností, materiálnych a ekonomických pomerov, ako aj citových vzťahov k maloletým deťom. Maloleté deti sú už vo veku, v ktorom je potrebné zabezpečiť im trvalé rodinné zázemie zaručujúce ich všestranný vývoj. I keď matka

v primeranom rozsahu zabezpečuje starostlivosť o ne, neprístupuje k výchove tak, aby zabezpečila ich správny telesný a duševný vývoj. V tom videl súd prvého stupňa dôvod na zmenu výchovného prostredia maloletých detí (poukázal na § 26 zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Maloleté deti zveril do starostlivosti otca, čím zmenil predchádzajúce rozhodnutie o zverení detí do výchovy, ku ktorému došlo v konaní o rozvod manželstva rodičov maloletých detí. Vzhľadom na zmenu zverenia detí do osobnej starostlivosti jedného z rodičov upravil aj rozsah vyživovacej povinnosti druhého rodiča voči deťom (§ 62 a § 75 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov). V nadväznosti na to upravil tiež rozsah styku matky s deťmi (poukázal na § 25 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Na odvolanie matky Krajský súd v Trenčíne rozsudkom zo 4. septembra 2008 sp. zn. 4 CoP 43/2008 napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil. V odôvodnení uviedol, že manželstvo rodičov maloletých detí bolo rozvedené rozsudkom Okresného súdu Topoľčany zo 6. februára 2004 č.k. 6 C 8/2004-20; týmto rozsudkom boli maloleté deti zverené do výchovy matky a otec bol zaviazaný platiť výživné 2 000 Sk na maloletého P. a 1 800 Sk na maloletého L.. Otec podal 22. februára 2005 návrh na úpravu styku s maloletými deťmi a v priebehu konania návrh na zmenu rozhodnutia, ktorým sa domáhal zverenia maloletých detí do jeho osobnej starostlivosti s poukazom na to, že starostlivosť matky o maloletých nie je dostatočná. Súd prvého stupňa vykonal vo veci rozsiahle dokazovanie výsluchom účastníkov konania a svedkov, správami o povesti účastníkov konania, prešetrením pomerov v rodine oboch rodičov, znaleckým posudkom a kontrolným znaleckým posudkom. Na podklade znaleckých posudkov mal preukázané, že obaja rodičia sú z hľadiska rodičovských rolí problémové osobnosti, vyznačujú sa emocionálnou a psychosexuálnou nevypelost'ou, obaja zvýšené psychické napätie zmierňujú spoločensko-konzumným požívaním alkoholických nápojov. Znalci dospeli k záveru, že otec je zrelší v sociálnych vzťahoch a z hľadiska osobnostných predpokladov dáva lepšie záruky riadnej osobnej starostlivosti o maloleté deti. Starostlivosť matky o ne je laxná a maloletí nie sú emočne a sociálne ukotvení v jej prostredí; obaja prejavili vôľu bývať s otcom a vrátiť sa do prostredia, v ktorom vyrastali. Znalci odporučili, aby maloletí boli v záujme zdravého vývoja zverení do osobnej starostlivosti otca. Zo správy o šetrení pomerov otca vykonanej opatrovníkom bolo zistené, že otec má vhodné podmienky pre výchovu a opateru detí. Starí rodičia maloletých, ktorí žijú s otcom v spoločnej domácnosti, sú ochotní pomáhať otcovi pri starostlivosti o deti. Zo

správy o šetrení pomerov matky vykonanej opatrovníkom neboli v priebehu prvostupňového konania zistené nedostatky starostlivosti o maloletých. Podľa vyjadrenia kolízneho opatrovníka matka má vytvorené vhodné podmienky na ich výchovu, pre maloleté deti nebolo ľahké vyjadriť svoj postoj (vyjadrili sa tak, že chcú bývať u matky a otca chcú navštevovať častejšie); v odvolacom konaní kolízny opatrovník so zreteľom na závery znalcov odporučil zveriť maloletých do osobnej starostlivosti otca. Vzhľadom na ich rozumovú vyspelosť a vek 6 a 8 rokov odvolací súd neprihliadal len na ich vyjadrenie pri pohovore s kolíznym opatrovníkom, ktoré bolo navyše zrejme ovplyvnené matkou, ale vzal na zreteľ predovšetkým závery znaleckých posudkov. Dospel k záveru zhodnému so súdom prvého stupňa, že z hľadiska osobnostných predpokladov a stability výchovného prostredia dáva otec lepšie záruky ako matka. V danej veci sú preto dôvody na zmenu rozhodnutia o zverení maloletých do osobnej starostlivosti jedného z rodičov. Odvolacie námietky matky o alkoholizme otca nepovažoval odvolací súd za opodstatnené, lebo zo správy o povesti Obecného úradu Oponice vyplýva, že otec požíva alkoholické nápoje príležitostne. K požívaniu alkoholických nápojov zo strany otca, ale aj matky sa vyjadril aj kontrolný znalecký posudok, v ktorom znalec konštatoval, že obaja rodičia zmierňujú psychické napätie spoločensko-konzumným požívaním alkoholu. Taktiež neopodstatnené boli aj námietky matky o psychickej labilitate otca; obaja znalci totiž vykonali psychologické vyšetrenie rodičov aj maloletých detí a dospeli k záveru, že otec je schopný zabezpečiť výchovu detí a v porovnaní s matkou má lepšie osobnostné predpoklady starostlivosti o deti. Odvolací súd potvrdil napadnutý rozsudok aj vo výrokovej časti o povinnosti matky platiť výživné, ako aj o výške výživného a vo výroku o úprave jej styku s maloletými. Námietku matky, že vec na súde prvého stupňa prejednávala a rozhodovala zaujatá sudkyňa, nepovažoval odvolací súd za opodstatnenú – podľa názoru odvolacieho súdu na túto námietku nebolo možné vziať zreteľ, lebo jej obsahom bolo iba spochybnenie správnosti postupu sudkyne v konaní o prejednávanej veci, ktoré však nie je okolnosťou vylučujúcou sudcu z prejednávania a rozhodovania veci. Z týchto dôvodov odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil podľa § 219 O.s.p. ako vecne správny.

Rozsudok odvolacieho súdu napadla matka dovolaním z 1. októbra 2008, ktoré doplnila podaním z 12. novembra 2008. Uviedla, že dovolanie podáva „v zmysle § 238 ods. 4 O.s.p.“. Opodstatnenosť dovolania vyvodzovala z dovolacieho dôvodu v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p., lebo odvolací súd vychádzal z neúplne zisteného skutkového stavu veci, a tiež

z dovolacieho dôvodu podľa § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p., lebo odvolací súd vec nesprávne právne posúdil. Odvolaciemu súdu vytkla, že jej odvolanie prerokoval iba formálne, nevykonala žiadne ňou navrhované dôkazy a nevypočul svedkov, ktorých výsluch navrhovala. Podľa jej názoru otec maloletých nie je (vzhľadom na jeho osobnostné a charakterové vlastnosti a sklon k agresívnemu a nátlakovému správaniu) vhodnou osobou na výchovu maloletých. Týral ju, bezdôvodne osočoval a nemôže byť pre nich ani vhodným životným vzorom. Pochybnosti vyjadrila aj o jeho schopnosti plniť pracovné povinnosti, vykonávať bežné domáce práce a zároveň zabezpečovať starostlivosť o maloletých. K údajnej pomoci jeho rodičov pri starostlivosti o maloletých uviedla, že s tým súvisiace otázky súdy vôbec neskúmali a nepodrobili dokazovaniu. Stará matka maloletých detí, ktorá má podľa vyjadrenia otca pomáhať pri starostlivosti o maloletých, je sama odkázaná na pomoc. Starý otec maloletých detí medzičasom zomrel; táto skutočnosť znamená podstatnú zmenu situácie otca aj z hľadiska jeho možnosti starať sa o maloletých. Deti majú zdravotné ťažkosti a matka vo väčšej miere ako otec spĺňa predpoklady riadnej starostlivosti o ne; neoprávnene bola označená za alkoholičku, lebo alkohol konzumuje iba v malom množstve. V závere dovolania matka zopakovala námietku zaujatosti sudkyne, ktorá vec prejednávala v konaní na súde prvého stupňa. Z uvedených dôvodov žiadala zrušiť tak potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu, ako aj ním potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa a vec vrátiť Okresnému súdu Prievidza na ďalšie konanie.

Otec sa k dovolaniu písomne nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpená advokátom, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal najskôr, či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, (len) ak to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

Občiansky súdny poriadok pripúšťa dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu, ak je ním napadnutý zmeňujúci rozsudok (§ 238 ods. 1 O.s.p.), ďalej proti rozsudku odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného

v tejto veci (§ 238 ods. 2 O.s.p.), a napokon proti rozsudku, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ale iba vtedy, ak odvolací súd vo výroku vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože po právnej stránke ide o rozhodnutie zásadného významu (§ 238 ods. 3 O.s.p.). Osobitne je ale potrebné poukázať na § 238 ods. 4 O.s.p., v zmysle ktorého dovolanie nie je prípustné vo veciach upravených zákonom o rodine o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva a o zapretí rodičovstva alebo o osvojení.

V danom prípade dovolanie smeruje proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu vo veci zverenia maloletých detí do osobnej starostlivosti jedného z rodičov, vo veci výživného na maloleté deti a vo veci úpravy styku matky s maloletými deťmi (viď § 36 ods. 1 a § 62 až § 65 zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov). V takejto veci prípustnosť dovolania nevyplýva z § 238 ods. 4 O.s.p. (ako nesprávne uvádza matka), ale je týmto ustanovením priamo vylúčená.

Vzhľadom na to by prípustnosť dovolania matky prichádzala do úvahy len ak by v konaní došlo k niektorej z procesných väd taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu (aj uzneseniu), ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa uvedeného ustanovenia nie je predmet konania významný; ak je konanie postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 O.s.p., možno ním napadnúť aj rozhodnutia, proti ktorým je inak dovolanie procesne neprípustné.

So zreteľom na ustanovenie § 242 ods. 1 O.s.p. skúmal odvolací súd, či konanie v tejto veci nie je zaťažené niektorou z vyššie uvedených procesných väd.

Matka procesné vady konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ O.s.p. netvrdila a existencia týchto vád nevyšla v dovolacom konaní najavo. Prípustnosť jej dovolania preto z týchto ustanovení nevyplýva.

Niektoré časti dovolania, v ktorých matka tvrdí, že odvolacie konanie prebehlo len formálne a bez toho, aby súdy akceptovali jej návrhy na vykonanie dokazovania, nasvedčuje tomu, že matka môže mať na mysli zaťaženie konania procesnou vadou v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Pre tento prípad dovolací súd uvádza, že dôvodom, ktorý zakladá prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia, je taký nesprávny, procesné ustanovenia porušujúci postup súdu v občianskom súdnom konaní, ktorým sa účastníkovi odníme možnosť pred ním konať a v konaní uplatňovať (realizovať) procesné práva priznané mu za účelom zabezpečenia účinnej ochrany jeho práv. Z obsahu spisu nevyplýva opodstatnenosť námietky matky, že jej odvolanie bolo v dovolacom konaní prerokované len formálne – dovolací súd vypočul účastníkov konania, ich právnych zástupcov a kolízneho opatrovníka, matke v primeranej miere vytvoril procesnú možnosť vyjadriť sa v dovolacom konaní k prejednávanej veci. Podľa ustálenej súdnej praxe nevykonanie dôkazov navrhnutých účastníkom konania nie je postupom, ktorým by súd odňal účastníkovi možnosť konať pred súdom (napr. R 37/1993). Matke ako účastníčke konania nebola preto v dovolacom konaní nesprávnym procesným postupom súdu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. odňatá možnosť konať pred súdom.

So zreteľom na argumentáciu matky o údajnom rozhodovaní veci na súde prvého stupňa vylúčenou sudkyňou sa dovolací súd zameril aj na posúdenie, či v konaní nedošlo k procesnej vade v zmysle § 237 písm. g/ O.s.p. Podľa § 14 ods. 1 O.s.p. sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti. Najvyšší súd Slovenskej republiky zo spisu nezistil žiadne také skutočnosti, z ktorých by bolo možné vyvodit' pochybnosť o nezaujatosti sudkyne JUDr. K. v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. Pokiaľ matka v odvolaní proti prvostupňovému rozsudku uviedla, že namieta zaujatosť menovanej sudkyne, z obsahu odvolania vyplýva, že zaujatosť bola vyvodzovaná len z okolností, ktoré spočívajú v postupe tejto sudkyne v prejednávanej veci a v právnych záveroch, na ktorých je založené prvostupňové rozhodnutie. Na okolnosti tejto povahy, ako správne uviedol už dovolací súd, sa z hľadiska ustanovenia § 14 ods. 1 O.s.p. neprihliada (viď § 14 ods. 3 O.s.p.). Na správnosti

tohto konštatovania nemôže nič zmeniť vyjadrenie matky v dovolaní, že sudkyňa sa v konaní dopustila viacerých procesných pochybení v jej neprospech, a to takej závažnosti, že má pochybnosti o jej nezaujatosti. Odhliadnuc od toho, že takéto vyjadrenie nie je dostatočne určité a konkrétne, je potrebné zdôrazniť, že meradlom pre hodnotenie objektivity sudcu nemôže byť subjektívne hľadisko účastníka konania, ktoré je spravidla motivované tým, že súd nekonal a nerozhodol podľa jeho predstáv. Takéto hodnotenie správnosti súdneho konania (rozhodovania) nepatrí účastníkovi konania a nemôže objektívne zakladať pochybnosti o nezaujatosti sudcu. Dovolací súd preto dospel k záveru, že v preskúmvanej veci nie je daný dôvod prípustnosti dovolania podľa § 237 písm. g/ O.s.p.

Matka v dovolaní namietla, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. I keď je nesprávne právne posúdenie veci považované za relevantný dovolací dôvod (viď § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), samo o sebe prípustnosť dovolania nezakladá (nemá základ vo vade konania v zmysle § 237 O.s.p. a nespôsobuje zmätočnosť rozhodnutia). I keby teda námietky dovolateľky o nesprávnom právnom posúdení veci boli opodstatnené (dovolací súd ich z tohto aspektu neposudzoval), matkou vytýkaná skutočnosť by mohla mať za následok vecnú nesprávnosť napadnutého rozsudku, nebola by ale spôsobilá založiť prípustnosť jej dovolania v zmysle § 237 O.s.p. Posúdenie, či odvolací súd (ne)použil správny právny predpis a či ho (ne)správne interpretoval, alebo či zo správnych skutkových záverov vyvodil (ne)správne právne závery, by preto prichádzalo do úvahy až vtedy, keby dovolanie bolo procesne prípustné (o taký prípad ale v prejednávanej veci nešlo). Keďže dovolanie nie je procesne prípustné, nemohol dovolací súd pristúpiť k posúdeniu správnosti právneho posúdenia veci odvolacím súdom.

K námietke, že odvolací súd založil rozhodnutie na dôkazoch nesprávne vyhodnotených, dovolací súd uvádza, že nesprávne hodnotenie dôkazov nie je vadou konania v zmysle § 237 O.s.p. Súd neodníme účastníkovi možnosť pred ním konať tým, že nesprávne

vyhodnotí niektorý z vykonaných dôkazov; jeho rozhodnutie môže byť z tohto dôvodu vecne nesprávne, avšak táto skutočnosť prípustnosť dovolania nezakladá.

Aj k námietke, že odvolací súd pri rozhodovaní vychádzal z neúplných skutkových zistení, treba uviesť, že matkou tvrdená vada (ak k nej vôbec došlo) by mala povahu (len) tzv. inej vady konania majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Takáto procesná vada je síce relevantným dovolacím dôvodom (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), nezakladá ale prípustnosť dovolania v zmysle § 237 O.s.p.

Vzhľadom na to, že prípustnosť dovolania matky nemožno vyvodiť zo žiadneho ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku, odmietol Najvyšší súd Slovenskej republiky jej dovolanie podľa § 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p. ako smerujúce proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je dovolanie prípustné. So zreteľom na odmietnutie dovolania sa nezaoberal napadnutým rozhodnutím odvolacieho súdu z hľadiska jeho vecnej správnosti.

V dovolacom konaní nebola dovolateľka procesne úspešná a nevzniklo jej právo na náhradu trov konania (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p.); ďalším účastníkom dovolací súd nepriznal náhradu trov dovolacieho konania, lebo v dovolacom konaní nepodali návrh na uloženie povinnosti nahradiť trovy dovolacieho konania (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 151 ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 16. apríla 2009

JUDr. Emil F r a n c i s c y , v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková